

СЕКЦІЯ 4

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ПРАВ І САВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

В. М. Бараняк

к.х.н., доцент
доцент кафедри КПП, ІППО

СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКСПЕРТНІЙ ПРАКТИЦІ

Сучасні досягнення науки й техніки, які становлять зміст категорії спеціальних знань і активно використовуються у практиці розслідування злочинів, сприяють суттєвому розширенню спектра джерел доказової інформації у кримінальному провадженні. Різні аспекти застосування спеціальних знань у слідчій і судовій діяльності розглядали багато вчених-криміналістів, серед яких Т. В. Авер'янова, В. П. Бахін, Р. С. Белкін, А. І. Вінберг, В. Г. Гончаренко, Н. І. Клименко, В. К. Лисиченко, М. В. Салтєвський, М. Я. Сегай, І. Я. Фрідман, В. Ю. Шепітько, О. Р. Шляхов, М. Г. Щербаковський та інші. Однак наука (як і суспільство) постійно розвивається, удосконалюються сфери людської діяльності, з'являються нові види кримінальних правопорушень, що потребує впровадження нових видів судових експертиз. Актуальними залишаються питання суті сучасної судової експертизи, участі спеціалістів у слідчих (розшукових) діях, правового статусу суб'єктів застосування спеціальних знань, а також можливостей їх застосування [4, с. 103–105].

Однією з найважливіших форм застосування спеціальних знань у кримінальному судочинстві є судова експертиза, завдяки якій слідчий і суд отримують нову інформацію, яка має доказове значення для кримінального провадження і яка не може бути отримана за допомогою інших процесуальних засобів. Експертиза як один із засобів збирання доказів сприяє всебічному, повному та об'єктивному дослідженню обставин, що мають значення для кримінального провадження, прийняттю законних і обґрунтованих судових рішень.

Сьогодні провідні криміналісти – науковці та практики (М. Я. Сегай, Н. І. Клименко, В. Я. Колдін та ін.) указують на необхідність упровадження експертних технологій, що спрямовані на вдосконалення судово-експертної діяльності шляхом оптимізації застосування матеріально-технічного, науково-методичного, кадрового потенціалу судово-експертних установ [1, с. 234]. Результативність судово-експертної діяльності зумовлюється ефективною взаємодією між замовниками експертного дослідження (яким можуть бути правоохоронні та судові органи, адвокати, захисники та особи, які самостійно захищають свої інтереси, органи нотаріату, митниці, а також підприємства установи організації і громадяни [1, с. 240]), з одного боку, та з іншого – працівниками судово-експертних установ при виконанні складних комісійних експертиз, розробці нових та вдосконаленні існуючих експертних методик, у профілактичній роботі.

Зростає роль керівника судово-експертної установи як організатора та контролера вірного та оптимального застосування системи засобів судових експертиз для розв'язання конкретного завдання. Ще однією з особливостей криміналістичних досліджень є те, що їх проведення має здійснюватися згідно з відповідним чином затвердженими експертними методиками, що характеризуються поєднанням у собі необхідних вимог проведення дослідження, є основою якості та швидкості вирішення завдань експертизи. У зв'язку з цим, їх вивчення і розроблення мають важливе значення у науково-дослідній і практичній діяльності [2, с. 67–69].

Таким чином, не дивлячись на деяку неоднозначність існуючих в цілому визначень, можна говорити про те, що поняття «експертна методика», яке є основним у судово-експертній діяльності, наразі цілком сформулося. Оскільки методика або ж техніка експертного дослідження – це рівень високоспеціалізованого методологічного знання, то в силу притаманних йому функцій безпосередньої регламентації наукової діяльності, методика завжди повинна мати чітко виражений нормативний характер [3, с. 389–390]. На нашу думку, методики експертиз повинні видаватися окремими виданнями та розсилатися в провідні експертні установи України, однак при цьому, якщо загальні

методики можуть бути доступними широкому загалу громадськості, то конкретні (окремі) повинні бути доступні тільки для службового використання експертами спеціалізованих державних експертних установ, слідчими, прокурорами, суддями. Підбиваючи підсумки, треба зазначити, що подальше удосконалення судово-експертної діяльності можливе лише за умов плідної співпраці законодавців, вчених, науковців, практиків, постійного обміну досвідом із зарубіжними колегами, поширення передового досвіду експертної практики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Клименко Н. І. Судова експертологія : курс лекцій. Київ: Ін Юре, 2014. 528 с.
2. Моїсєєв О. М. Використання експертами державних судово-експертних установ стороннього науково-технічного обладнання. Правничий часопис Донецького університету, 2015. № 1. С. 67–69.
3. Моїсєєв О. М. Експертна технологія і критерії оптимізації її застосування: матеріали міжнародної наук.- практ. конф.; м. Донецьк, 24 листоп. 2013 р. Донецьк: ТОВ Норд Комп'ютер, 2013. С. 386–390.
4. Пиріг І. В. Теоретичні основи експертної діяльності органів внутрішніх справ: монографія. Дніпропетровськ: Ліра ЛТД, 2011. 312 с.

М. В. Гузела

доцент кафедри кримінального права і процесу
Навчально-науковий інститут права,
психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМА ЗАСТОСУВАННЯ АРЕШТУ МАЙНА ЯК ЗАХОДУ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРИМУСУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Без державного примусу неможливим є здійснення кримінального провадження, оскільки таке провадження є особливим видом державно-владної діяльності. Однак, саме в кримінальному провадженні застосовується низка процесуальних процедур, які – з одного боку – обмежують в межах кримінального провадження деякі конституційні (особисті, майнові та ін.) права осіб, які залучаються до сфери кримінального процесу, а тому суб'єкти застосування таких процедур процесуального примусу зобов'язані беззаперечно виконувати одне із завдань кримінального провадження – забезпечувати охорону прав, свобод та законних інтересів прав осіб, які залучаються до сфери кримінального процесу, та чітко окреслювати межі застосовуваних процесуальних обмежень, оскільки – з іншого боку – без застосування процедур процесуального примусу неможливо виконати інші завдання кримінального провадження.

Процесуальний примус в кримінальних провадженнях може бути спрямований як на обмеження особистих прав особи (на особисту свободу, на свободу пересування, на вільний вибір місця проживання тощо), так і спрямовується на обмеження інших, в т.ч. і на майнових прав фізичних і юридичних осіб. При цьому, процесуальних обмежень (т.зв «майнового» примусу) зазнають саме майнові права учасників, які залучаються до сфери кримінального провадження. Одним з таких заходів процесуального «майнового» примусу є такий вид заходу забезпечення кримінального провадження як арешт майна.

Слід зазначити, що процесуальною підставою арешту майна є ухвала слідчого судді або ж суду. Зазначене положення обумовлене вимогою ст.41 Конституції України, якою регламентується виключно судовий порядок обмеження і позбавлення права на власність. Виходячи з положень чинного КПК України майнові права особи в кримінальному провадженні можуть бути примусово обмежені шляхом тимчасового вилучення майна або ж шляхом накладення арешту на майно. Якщо тимчасове вилучення майна є примусовим позбавленням підозрюваного або осіб, у володінні яких перебуває майно, можливості володіти, користуватися та розпоряджатися цим майном аж до вирішення питання про арешт цього майна або про його повернення [1], то арешт майна – це тимчасове, до скасування у встановленому КПК України порядку, позбавлення за ухвалою слідчого